

Inhoudsopgave

1	Geloof en natuurwetenschap: terreinverkenning en onderzoeksvragen	9
1.1	Inleiding	9
1.2	De historische relatie tussen geloof en natuurwetenschap	11
1.3	Natuurstudie en geloof door de eeuwen heen	13
1.4	Van god-lerende natuurfilosofie naar god-loze natuurwetenschap	16
1.5	Toch een conflict?	20
1.6	Geografie van kennis	22
1.7	Nederland	24
1.8	Natuurwetenschap en geloof vanaf ca. 1890	26
1.9	Korte historiografie, vraagstelling en opzet	29
2	Botsende wereldbeschouwingen in een plurale samenleving	35
2.1	Inleiding	35
2.2	Gereformeerden, katholieken en de moderniteit	35
2.2.1	<i>Inleiding</i>	35
2.2.2	<i>Gereformeerden en het neocalvinisme</i>	37
2.2.3	<i>Katholieken en het neothomisme</i>	39
2.2.4	<i>Plurale samenleving</i>	42
2.3	Gereformeerden tegen de Revolutie	43
2.4	'Katholieke herleving' in Nederland	46
2.5	Slot	48
3	Gereformeerden en katholieken tegen de 'liberale wetenschap'	52
3.1	Inleiding	52
3.2	Een eigen universiteit en een eigen wetenschap: neocalvinisme	53
3.2.1	<i>De stichting van de Vrije Universiteit</i>	53
3.2.2	<i>Kuypers wetenschapsleer</i>	56
3.3	Het 'te-kort der katholieken in de wetenschap' en de opkomst van het neothomisme	59
3.3.1	<i>Groeiende openheid</i>	59
3.3.2	<i>Nieuwe initiatieven</i>	61
3.3.3	<i>'Het te-kort der katholieken in de wetenschap'</i>	63
3.3.4	<i>Een katholieke universiteit?</i>	65
3.4	Hoger Onderwijs en wetenschap in de politiek, 1901-1905	67
3.4.1	<i>Kuypers Hoger Onderwijswet</i>	67
3.4.2	<i>Kritiek</i>	69
3.4.3	<i>Kuypers verdediging</i>	73
3.4.4	<i>Katholieke bijval</i>	77
3.5	Slot: de interactie tussen gereformeerden en katholieken	79

4	Gereformeerden, neocalvinisme en natuurwetenschap	83
4.1	Inleiding	83
4.2	Kuyper: christelijke natuurwetenschap	84
4.2.1	<i>Wat is natuurwetenschap?</i>	84
4.2.2	<i>Het neocalvinistisch natuurbeeld</i>	86
4.2.3	<i>Schepping versus evolutie</i>	88
4.2.4	<i>Een alternatief voor de mechanische evolutietheorie?</i>	91
4.2.5	<i>Gebruik van de Bijbel in de wetenschap</i>	92
4.3	Geesink: contra evolutie, op zoek naar concordantie	94
4.4	Bavinck: christelijke wetenschap is organische wetenschap	97
4.4.1	<i>Geloof en natuurwetenschap</i>	97
4.4.2	<i>Bavinck over christendom en wetenschap in de geschiedenis</i>	99
4.4.3	<i>Geen mechanische, maar organische wetenschap</i>	100
4.4.4	<i>Schepping, ontwikkeling en evolutie</i>	101
4.4.5	<i>Genesis en geologie</i>	104
4.4.6	<i>Een kentering</i>	104
4.5	Woltjer: beginselen voor de natuurfilosofie	105
4.6	Slot	108
4.6.1	<i>Terugblik</i>	108
4.6.2	<i>Vooruitblik</i>	109
5	Katholieken, neothomisme en natuurwetenschap	112
5.1	Inleiding	112
5.2	De Groot	113
5.3	Beysens	116
5.3.1	<i>Wijsgerig finalisme</i>	116
5.3.2	<i>Schepping en evolutie</i>	118
5.4	Andere katholieke stemmen	121
5.4.1	<i>Schepping en evolutie</i>	121
5.4.2	<i>Bijbel en wetenschap</i>	123
5.5	Katholieke Universiteit en katholieke wetenschap	125
5.5.1	<i>Naar een katholieke universiteit</i>	125
5.5.2	<i>Eigen cultuur en katholieke wetenschap</i>	126
5.6	Slot	128
5.6.1	<i>Terugblik</i>	128
5.6.2	<i>Eerste waardering</i>	130
6	Gereformeerde en katholieke studenten over geloof en natuurwetenschap	133
6.1	Inleiding	133
6.2	Opkomst en ontwikkeling van confessionele studentenverenigingen	134
6.2.1	<i>Een plurale studentenwereld</i>	134
6.2.2	<i>Ontwikkelingen in het confessionele studentenleven</i>	137
6.3	Karakter van de verenigingen	140
6.3.1	<i>De SSR en het neocalvinisme</i>	140
6.3.2	<i>Katholieke studenten en het neothomisme</i>	144

6.4	Confessionele studentenverenigingen en eigen universiteiten	147
6.4.1	<i>De SSR en de VU</i>	148
6.4.2	<i>Katholieke studenten en de katholieke universiteit</i>	150
6.5	Gereformeerde studenten over geloof en natuurwetenschap	151
6.5.1	<i>Terreinverkenning</i>	152
6.5.2	<i>Christelijke natuurwetenschap of christelijke natuurfilosofie?</i>	155
6.5.3	<i>Rondom de kwestie-Geelkerken en daarna</i>	158
6.6	Katholieke studenten over geloof en natuurwetenschap	163
6.6.1	<i>Inleiding</i>	163
6.6.2	<i>Schepping, evolutie en teleologie</i>	164
6.6.3	<i>Geloof en natuurwetenschap in het interbellum</i>	166
6.7	Slot	168
7	Gereformeerde natuurwetenschappers over christelijke wetenschap. <i>De Christelijke Vereeniging van Natuur- en Geneeskundigen in Nederland, 1896-1940</i>	170
7.1	Inleiding	170
Deel I: 1896-1926		
7.2	De vereniging en haar doelstelling	171
7.2.1	<i>De oprichting</i>	171
7.2.2	<i>Beginjaren: Hermanides en Bakhuis Roozeboom</i>	173
7.2.3	<i>De vereniging en de VU</i>	176
7.2.4	<i>Bouman over 'geloovige wetenschap' en beginselen</i>	180
7.2.5	<i>Discussie over de werkwijze van de vereniging</i>	184
7.3	Christelijke natuurwetenschap in de eerste vijftig jaar	186
7.3.1	<i>Inleiding</i>	186
7.3.2	<i>Mechanisme, vitalisme en teleologie</i>	187
7.3.3	<i>Schepping en evolutie</i>	191
7.3.4	<i>Bijbel en wetenschap</i>	194
7.4	F.J.J. Buytendijk	196
7.4.1	<i>Inleiding</i>	196
7.4.2	<i>Buytendijk over christelijke natuurwetenschap</i>	199
7.4.3	<i>Buytendijk over vitalisme en evolutie</i>	203
7.4.4	<i>De Gaay Fortman in het spoor van Buytendijk?</i>	209
Deel II: 1926-1940		
7.5	Theologen en natuurwetenschappers na de kwestie-Geelkerken	213
7.5.1	<i>Rondom Assen</i>	213
7.5.2	<i>Schouten over wereldbeeld en evolutie</i>	218
7.5.3	<i>Christelijke natuurwetenschap volgens VU-theologen</i>	224
7.6	'Na veertig jaar'	228
7.6.1	<i>Voortgaande discussie over christelijke wetenschap</i>	228
7.6.2	<i>Diemer over christelijke biologie</i>	229
7.6.3	<i>Sizoo over christelijke natuurkunde</i>	231

7.7	Slot	233
7.7.1	<i>Terugblik</i>	233
7.7.2	<i>Het vervolg</i>	234
8	Katholieke natuurwetenschappers over neothomisme en katholieke wetenschap. <i>De Vereeniging tot het Bevorderen van de Beoefening der Wetenschap onder de Katholieken in Nederland, 1904-1940</i>	238
8.1	Inleiding	238
8.2	Oprichting en doelstelling	239
8.2.1	<i>Oprichting en plaatsbepaling</i>	239
8.2.2	<i>Discussie over de doelstelling</i>	241
8.3	Neothomisme en natuurfilosofie	246
8.3.1	<i>Inleiding</i>	246
8.3.2	<i>Crisis in cultuur en wetenschap</i>	247
8.3.3	<i>Een Nederlandse benadering?</i>	248
8.4	De evolutietheorie in discussie: de visie van A.C.J. van Goor	249
8.4.1	<i>Beysens, Van Goor en Van Noort over evolutie (1916)</i>	249
8.4.2	<i>De discussie in de vereniging (1918)</i>	254
8.4.3	<i>Andere publicaties van Van Goor</i>	258
8.4.4	<i>Discussie en invloed buiten de vereniging</i>	260
8.5	Neothomisme en de ‘omkeer in de biologie’	262
8.5.1	<i>‘Nieuwe opvattingen in de biologie’</i>	262
8.5.2	<i>Van der Bom en Bruna over het vitalisme</i>	266
8.6	Neothomisme en de ‘crisis in de natuurkunde’	267
8.6.1	<i>Neothomisme en natuurkunde: van Beysens tot Hoenen</i>	267
8.6.2	<i>Thomistische natuurfilosofie volgens Petrus Hoenen</i>	270
8.6.3	<i>De school van Hoenen: het vervolg</i>	275
8.7	Slot	277
8.7.1	<i>Natuurwetenschap en neothomisme in de vereniging</i>	277
8.7.2	<i>Katholieke en gereformeerde natuurwetenschappers: een eerste vergelijking</i>	278
9	Slotbeschouwing	281
9.1	Voorbij de beeldvorming	281
9.2	Neocalvinisme, neothomisme en de natuurwetenschap	283
9.3	Ontwikkelingen en internationaal perspectief	286
9.4	Wetenschappelijke cultuur	288
9.5	Epiloog	290
	Bronnen	292
	Samenvatting	313
	Summary	318
	Dankwoord	323
	Namenregister	324